

Till
Kommunstyrelsen
Halmstads kommun

Halmstad 17 maj 2021

Diarienummer KS 2015/00555

Klimataktions Halmstad yttrande över samrådsförslag till klimatanpassningsplan

Sammanfattning

En tydlig klimatanpassningsplan är en grundförutsättning för utarbetandet av en översiktsplan. Tyvärr har kommunens planarbete kommit i otakt, och förslaget till översiktsplan gick ut på remiss innan klimatanpassningsplanen var framtagen. När nu planen slutligen kommer ut på remiss, visar den sig vara en sent avgiven rapport om hur arbetet med klimatanpassningsplanen fortskrider. De så kallade åtgärderna består till stor del av en lista över utredningar som bör göras. I en klimatanpassningsplan bör dessa utredningar redan ha genomförts och utgöra grunden för de åtgärder som föreslås.

Organisation

Klimatanpassningsarbetet är ett mycket stort projekt. För att genomföra detta behövs samordning, politiskt ansvar och effektiv ledning. Förslaget med ett samarbetsnätverk är bra men helt otillräckligt. Det är nödvändigt att projektets ledning får tillräckligt mandat och tillräckligt med resurser. Därför är det viktigt att man i planen mer konkret beskriver hur denna organisation kommer att se ut.

I projektledningens uppgifter bör ingå att söka kontakt med orter som har problem som liknar Halmstads. Klimatanpassningen blir ett jättelikt pionjärbete, och det finns all anledning att utbyta idéer o framväxande erfarenheter.

Kommunikation

Klimatförändringarna kommer att påverka alla invånares liv och beslut. Planen bör beskriva hur kommunen kontinuerligt inhämtar information och hur alla invånare, skyndsamt, samtidigt och på ett likvärdigt sätt, delges denna. Detta kommer att kräva större personella resurser än vad som föreslås i planen.

Full öppenhet krävs angående översvämningshotade fastigheter och områden inklusive bland annat riskbedömning, översvämningskartering, skyddsplanering samt försäkrings- och finansieringsmöjligheter. Uppdaterad information är särskilt angelägen vid förvärv och avyttring av fastigheter inom översvämningshotade områden. Vi har noterat att huspriserna även inom kända riskområden är höga.

Jordbruk

Klimatförändringens inverkan på jordbruket avhandlas på några få rader i nulägesanalysen. Budskapet, det enda, är att temperaturökningen är till fördel för Halmstad, då den förväntas förlänga växtsäsongen och möjliggöra odling av nya grödor.

Det är sant att klimatförändringen redan lett till ökade skördar i vissa regioner, men den har samtidigt förorsakat minskade skördar globalt. Även om vegetationssäsongens längd ökar i Sverige är livsmedelssäkerheten p.g.a. klimatförändringen hotad även här. Enligt IPCC, specialrapport 2019, kan förhöjda atmosfäriska koldioxidkoncentrationer öka avkastningen vid lägre temperaturökningar men tenderar samtidigt att minska proteininnehållet i många grödor och därmed deras näringsvärde. Ändrade regnmönster och extremhändelser orsakar såväl skyfall och översvämningar som torka. Skadedjur och växtsjukdomar ökar. Pollinerare minskar. Hållbarheten förkortas p.g.a. ökad mängd mögelgifter i mat och foder. Tillgången på livsmedel påverkas också av störningar på marknader, priser, infrastruktur, transport, tillverkning och detaljhandel samt av direkta och indirekta förändringar i inkomst och köpkraft. Konklusionen kan således inte göras att ett varmare klimat förbättrar livsmedelstillgången i kommunen. Det kräver tvärtom anpassningsåtgärder.

Skogsbruk

Klimatförändringens avgörande betydelse för skogsbruket, som även det kräver klimatanpassning, framgår inte heller av planen. Skogstillväxten ökar generellt men inte i fuktiga områden. Virkeskvaliteten förbättras i vissa avseenden, men försämras i andra.

Sammantaget har temperaturökningen en negativ effekt på skogen. Hotet mot den biologiska mångfalden ökar liksom risken för bland annat torka, skogsbrand, vårfrost, stormfällning och även snöbrott, när tung blötsnö fryser fast i kronorna, som sedan knäcks av vindar. Tall- och lövplantor kommer att betas hårdare av hjortdjuren, som överlever i högre grad p.g.a. milda vintrar. Angrepp av insekter och svampar ökar liksom rotröta. Andra negativa effekter är körskador i skogen och transportproblem på uppmjukade skogsvägar.

Det viktiga hundraårsperspektivet

Klimatanpassningsplanen måste få ett mer realistiskt tidsperspektiv. Mycket kretsar kring år 2100 och de havs- och högvattennivåer, som prognostiseras för detta år (enligt vårt förmenande dessutom för lågt satta, se vårt yttrande över Framtid 2050). Nivåerna kommer fortsätta att stiga. Om skälet till att planens tidshorisont upphör det året är brist på preciserade siffror, är en bred säkerhetsmarginal för den fortsatta planen av största vikt.

För Klimataktion Halmstad är hundraårsperspektivet givet, d.v.s. de hus man bygger, eller den infrastruktur man anlägger, ska kunna utnyttjas under minst hundra år. Denna tidshorisont kan uppfattas som lång, men om man tittar runt i kommunen ser vi väldigt många byggnader och områden som är både hundra år och mer. Som referensobjekt använder vi ofta rådhuset, invigt 1938 och således 83 år. Vi tror att rådhuset kan användas 17 år till, ja kanske långt mer än så. Hundra år är också en avskrivningstid som ofta används för byggnaders grundläggning och stommar.

Ett av flera motiv till hundraårsperspektivet är hur byggandet påverkar klimatet. Vi vet att byggnads- och anläggningsverksamhet är kraftigt klimatpåverkande. Detta kan motverkas på många sätt, exempelvis genom att prioritera trä före betong som byggnadsmaterial. Oaktad detta så är det alltid en fördel för klimatet att byggnader och anläggningar är välplanerade och välbyggda och anpassade för långa utnyttjandetider. Här gäller samma logik som för varukonsumtion.

Hundraårsperspektivet är även ekonomiskt och socialt motiverat. Byggnader och anläggningar ska betalas och kostnader fördelas som avskrivningar under nyttjandetiden. Lång nyttjandetid för exempelvis bostadshus medför lägre boendekostnad, vilket i sin tur gör att fler får möjlighet att efterfråga bostad efter behov. Om bostäder ändå byggs på utsatta - men attraktiva - platser, måste skyddsåtgärder vidtas. Dessa åtgärder måste rimligen belasta exploateringsprojektet, alternativt måste korta avskrivningstider tillämpas. Den typen av projekt kommer därmed även att bli segregationsdrivande.

Vid tillämpning av hundraårsperspektivet måste tiden mätas från tidpunkt för byggande och anläggningsutförande – inte från fullmäktigebeslut. De beslut som i närtid fattas om klimatanpassning kommer främst att ha betydelse för byggnation från några år framåt till kanske år 2040, möjligen 2050. Det innebär att hundra år ska adderas till dessa årtal vid bedömning av havsnivåer och påverkan av höga flöden.

I Swecos utredning av översvämningsskydd är en yttre barriär angiven för att klara delar av centrala Halmstad från översvämning efter år 2070 med räckvidd till år 2200. Kostnaden för en sådan barriär är så hög att den kan komma att överstiga värdet av de i dag befintliga objekt, som den ska skydda. Finansiering av en barriär måste ske huvudsakligen med medel från staten, EU eller annan extern organisation. Nybyggnad eller nyanläggning inom ett område, som i ett hundraårsperspektiv kräver skyddsbarriär, förutsätter att barriären är klarlagd och finansierad – och inte i spekulation om framtida statligt stöd. Staten (och andra aktörer) sätter rimligen en tidsgräns för beräkning av värdet på objekt, som kan komma att behöva skyddas.

Tullkammarkajen

Ett område som diskuterats för omfattande byggnation är "Tullkammarkajen". Vi vill med eftertryck avråda från nybyggnation av permanenta byggnader där och föreslår att området istället ställs i ordning som ett centrumnära parkområde. Området ligger inte bara lågt – det torde även inrymma betydande ytor med förorenad mark.

Bygglov

Ett problem är bygglovhantering i områden, som trots påtaglig översvämningssrisk, redan har fastställda planer. Här bör någon form av tilläggsbestämmelse införas, som begränsar möjligheterna att nyuppföra huvudbyggnader, dock inte ombyggnation av befintliga byggnader och uppförande av komplementbyggnader.

Avlopp

I samband med klimatanpassningsåtgärder i centrala Halmstad kommer betydande förändringar att erfordras i VA-systemen. Detta innebär betydande kostnader och kräver stabil långsiktighet. Avloppsreningsverket ligger i ett lågt område, men har den högsta grundläggningen inom området. Planering bör ske i mycket god tid inför kommande flyttning. Det har talats om att förlägga verket på hamnutfyllnaden, d.v.s. ett annat område som kommer att kräva betydande framtida skyddsåtgärder. En sådan förläggning vore olämplig. Verket bör placeras på inlandssidan om centralortens bebyggelse och kommande ombyggnader i VA-systemet bör förbereda en sådan flyttning

Flöden

En central del i en kommande klimatanpassningsplan är att i hela kommunen identifiera områden, som kan bli föremål för översvämningar samt avgöra vilka ytor som kan skyddas alternativt inte kan bli föremål för översvämningsskydd. Det brådskar därför med flödeskartering i de vattendrag (inkl biflöden) av betydelse som ännu inte karterats. Ett väsentligt sådant vattendrag är Fylleån.

Det kan finnas många olika skäl till att områden inte skyddas. Det kan handla om den ekonomiska nyttan av skydd i förhållande till skyddens kostnader, men det kan även handla om tekniska förutsättningar och om de negativa miljökonsekvenser, som i en del fall kan bli följden av exempelvis invallningar. Frågan kommer då även att bli vem som har ansvaret, tekniskt och ekonomiskt, för respektive skydd.

Ett område som kan visa sig orimligt att skydda är Östra stranden – ett sandområde som dels utsätts för havets påfrestningar, dels påverkas av Fylleån.

En viktig principiell fråga är vilken återkomsttid för höga flöden som systemen ska klara av. Vad gäller områden som utsätts för både höga flöden och påverkan från havet måste sammanlagringsfaktorn specificeras. Fullmäktige måste besluta vad som här ska gälla och fastställa regler för planarbeten inför kommande byggnation inom riskutsatta områden

Flera vattendrag kantas av förorenade områden där föroreningarna kan komma i omlopp vid framtida högre maxflöden. En del i klimatanpassningsplaneringen måste vara att identifiera berörda områden och vidta lämpliga åtgärder.

Vi vill även fästa uppmärksamhet på att de översvämningsskartor som finns i remissmaterialet behöver kontrolleras. Exempelvis visar översvämningsskartan för Trönninge lägre vattennivåer än de som förekom i september 2017.

Vi konstaterar också att uppgiften om E6 som skyddande barriär för Trönninge inte överensstämmer med MSB:s flödeskartering.

Toppflöden i åarna

Skogs- och åkermarkens förmåga att hålla vatten vid kraftig och långvarig nederbörd har förändrats under de senaste decennierna. Utdikning och dränering av fuktiga marker och stora hyggen påverkar maximala flöden. Att försöka återställa markernas förmåga att hålla nederbörd kan vara en viktig strategi att möta översvämningssproblem nedströms. Detta gäller inte minst Nissan som saknar naturliga magasineringssmöjligheter. Planen behöver beskriva strategier att minska toppflöden i åarna. Här bör även noteras att ett stort antal sjöar i våra åsystem är sänkta i syfte att vinna mark. Ett återställande av vissa av dessa sjöar skulle ge gynnsamma effekter.

Klimatflyktingar

Klimatförändringar riskerar att driva miljontals människor att flytta och emigrera till följd av sämre livsmöjligheter såsom matbrist, torka, stigande havsnivåer, hetta mm. Dessa förhållanden kan lätt leda till konflikter och t o m krig, mellan och inom länder. Syrien är ett exempel där långvarig torka spelat stor roll för krigets uppkomst. Liknande situationer kommer troligen att uppstå under decennierna framöver, och då ställa krav på omvärldens

solidaritet och anpassning. I en aktuell rapport i Nature varnar forskare för att Mellanöstern och Nordafrika riskerar långvariga värmeböljor på 60 grader som drabbar städerna särskilt hårt (s.k. värmeöar), vilket troligen leder till att många söker sig norrut till Europa. Inom EU är de sydliga länderna mera utsatta än vi här i Norden, vilket kan leda till stora folkomflyttningar inom ramen för den fria rörligheten i EU. Det är inte osannolikt att detta kommer att medföra ett ökat mottagande av flyktingar och immigranter, i svenska kommuner såväl som på andra håll i världen, om vi i det aktuella läget ännu är förskonade från svårare klimatkonsekvenser. Även om det inte är möjligt att i nuläget ta höjd för detta i kommunens befolkningsprognos behöver Halmstad ha en plan för mottagande av klimatflyktingar.

Slutsatser

- Trots välskriven nulägesanalys och ambitiösa förslag till åtgärder och utredningar, måste kommunens förslag till anpassningsplan avstyrkas. En provisorisk åtgärdsplan för de mest akuta åtgärderna behöver fastställas och en anpassningsplan upprättas på basis av genomförda utredningar och framtagna fördjupningsplaner.
- Anpassning till ett förändrat klimat får inte innebära, att nödvändiga insatser för att minska kommunens utsläpp av växthusgaser till netto noll 2045 eftersätts.

Klimataktion Halmstad

genom

Anders Bengtsson

Anne-Marie Bruno

Mats Lundqvist

Marianne Olovson

Nils Werner

Kontaktperson

Nils Werner

Plönegatan 20

30234 Halmstad

076-8991034

wwerner@telia.com